

Rynek młodej sztuki w Polsce w 2014 roku

Popyt na tzw. młodą sztukę, czyli dzieła plastyczne artystów, którzy ukończyli uczelnie niedawno, systematycznie rośnie. Wyniki raportu opublikowanego przez portal Rynek i Sztuka (www.rynekisztuka.pl) z 2014 roku wskazują, że wartość tego rynku wzrosła w Polsce co najmniej do poziomu 3,86 mln zł wobec 3,06 mln zł w 2013 roku (wzrost wartości obrotów o 26%). Na poprawę koniunktury z pewnością miała wpływ aktywność domów aukcyjnych, które chętniej i częściej organizowały licytacje młodej sztuki. W 2014 urządzono ich 38, czyli o 13 więcej niż w roku poprzednim. Intensyfikacja działań domów aukcyjnych nie przełożyła się jednak na wyraźne zwiększenie ilości sprzedanych obiektów – 2511 prac wobec 2469 w 2013 roku. Wzrosła natomiast wartość sprzedanego na licytacji dzieła – w 2014 roku trzeba było za nie zapłacić średnio 1538 zł a w 2013 o 295 zł mniej. Można zaryzykować opinię, że przytoczone parametry sprzedaży miały związek z jakością oferowanych prac. Stąd nasuwa się wniosek, że w minionym roku wylicytowane dzieła były – najogólniej rzecz ujmując – lepsze, co tłumaczy zarazem gotowość wyłożenia większych środków przez kupujących, a pośrednio wskazuje także na poprawę smaku estetycznego odbiorców, nawet jeśli *de gustibus non disputandum est*.

Kondycja rynku sztuki, w szczególności jego młodego segmentu, kształtuje się co do zasady w oparciu o współpracę trzech ogniw procesu obrotu dziełami sztuki: artystów, nabywców oraz marszandów. W świetle powyższych spostrzeżeń, udział tych ostatnich wydawać się może najmniej efektywny. Należy jednak pamiętać, że aukcje młodej sztuki organizuje się w Polsce od niespełna dekady. Pionierski program wsparcia początkujących artystów wdrożył w 2006 roku łódzki dom aukcyjny Rynek Sztuki. Istotą organizowania wówczas aukcji młodej sztuki była przede wszystkim pomoc absolwentom uczelni artystycznych w zaistnieniu na komercyjnym rynku. Merkantylne motywacje firmy Rynek Sztuki były drugorzędne, ponieważ ceny wywoławcze obrazów artystów najmłodszej generacji startowały z poziomu 300-500 zł, co *de facto* pozwalało pokryć jedynie koszty ich wytworzenia. Uzyskana „cena młotkowa” była w całości przekazywana autorowi dzieła, natomiast zyskiem domu aukcyjnego była doliczana 25% opłata manipulacyjna. Atrakcyjność formuły szybko zaowocowała nawiązaniem aktywnej współpracy z potencjalnymi klientami, zwłaszcza początkującymi miłośnikami sztuki, którzy zyskali świeże pole do zdobywania kolekcjonerskiego doświadczenia. Inicjatywa łódzkiego Rynku Sztuki wkrótce przekształciła się w dobrze prosperujący biznes, znalazła naśladowców i jest sukcesywnie rozwijana przez różne firmy na terenie całego kraju. Wobec wykształcenia się nowego rynku, rządzącego się

swoimi prawami i Rynek Sztuki musiał się do niego dopasować. Zatem opłata doliczana do wylicytowanej kwoty zmniejszyła się do 15% a marżę pobieraną od artysty ustalono na 20%, czyli tak, jak na każdej innej aukcji w Łodzi.

Obecnie wartość udziału rynku młodej sztuki w Polsce ocenia się na 6,41%. Wielkość ta jest oszacowana zapewne zbyt nisko. Po pierwsze dlatego, że adepci sztuk pięknych coraz chętniej korzystają z możliwości, jakie oferuje im światowy rynek sztuki. Swoboda mobilności, rozbudowana sieć kontaktów, także tych wirtualnych, oraz znajomość języków obcych otwierają przed twórcami szansę zrobienia zdecydowanie szybszej i bardziej spektakularnej kariery niż ma to miejsce w rodzimych warunkach. W tym kontekście ciekawie wypada konfrontacja notowań sprzedaży publikowanych przez portale Artinfo (<http://www.artinfo.pl/pl/>) oraz Artprice (<http://www.artprice.com/>). O ile pierwszy z nich specjalizuje się w informacjach dotyczących wyłącznie rynku polskiego, to drugi monitoruje światowy rynek sztuki, zbierając dane z licytacji odbywających się na wszystkich kontynentach. Portal Artprice zamieszcza nie tylko wyniki sprzedaży, ale także jej geograficzną dystrybucję oraz rankingi obejmujące wszystkich aktywnych na rynku aukcyjnym artystów. Oto przykład – wartość obrotu wynikająca ze sprzedaży aukcyjnych dzieł Juliana Jakuba Ziółkowskiego (ur. 1980) liczona na podstawie danych polskiego portalu wyniosła w 2014 roku 4.000 zł. Toteż próżno szukać jego nazwiska na liście najlepiej notowanych artystów niniejszego opracowania. Z kolei pozycjonowanie artysty na podstawie komplementarnych indeksów sprzedaży na aukcjach poza Polską dałoby mu 16 lokatę w zestawieniu z obrotem na poziomie 5.932 €.

Drugim czynnikiem, który zniekształca wyniki pomiaru omawianego segmentu rynku sztuki jest brak przejrzystości informacji dotyczących wartości sprzedaży dokonywanej poza licytacjami publicznymi, gdyż tzw. młoda sztuka znajduje się w polu zainteresowania także innych, oprócz domów aukcyjnych podmiotów. Większość z nich prowadzi zakrojoną na dość szeroką skalę aktywność w internecie i nie publikuje obrotów sprzedaży. Ogląd zakłócają także mechanizmy sztucznego stymulowania rynku. Powszechną – i całkiem zrozumiałą – praktyką jest np. promowanie przez galerie nazwisk akurat tych artystów, których dzieła mają one w swojej ofercie. Jednym z instrumentów budowania marki mało znanego artysty i wpływania na zmianę ceny jego prac jest organizacja wystawy autorskiej.

W relacji do powyższych spostrzeżeń, dość interesująco prezentuje się lista rankingowa Kompas Młodej Sztuki (www.kompasmlodejsztuki.pl, KMS). KMS ukazuje się co dwa lata, począwszy od 2008 roku i jest publikowany na łamach „Rzeczpospolitej” w dziale „Moje pieniądze”. Pomysłodawcy zestawienia, Kama Zboralska i Piotr Cegłowski,

zapewniają, że: „jest to jedyny tego typu ranking w Polsce”. Listy tworzy się w następujący sposób – inicjatorzy przedsięwzięcia zwracają się do blisko 80 galerii (zarówno komercyjnych, jak i państwowych, tylko wystawienniczych), aby te wskazały nazwiska pięciu artystów, którzy nie ukończyli 36 lat i którzy ich zdaniem w przyszłości powinni odnieść sukces. W czwartej edycji KMS udział w głosowaniu wzięły 73 galerie. Na liście z 2014 roku figurują aż 192 nazwiska młodych twórców. Co ciekawe, według danych zamieszczonych w portalu Artinfo, w ubiegłym roku większości z nich nie udało się sprzedać żadnej pracy na licytacji publicznej, a ci, którym się udało zajęli na liście KMS odległe pozycje, m.in.: Gossia Zielaskowska – 69, Zofia Błażko – 87 czy Tomasz Poznysz – 131.

Generalna zasada jest taka, że rankingi i analizy rynku sztuki tworzy się w oparciu o „ceny młotkowe” (*hammer price*) uzyskane na licytacjach publicznych. Dlatego informacje publikowane przez portale Artinfo oraz Artprice nie tylko stanowią podstawowe instrumenty pozwalające zbadać poziom zainteresowania twórczością młodych artystów, ale także odzwierciedlają dynamikę rozwoju tego segmentu rynku sztuki. Jednak dla przejrzystości niniejszego sprawozdania oparto się tylko na danych odnotowanych przez portal Artinfo, pochodzących ze sprzedaży publicznych w Polsce.

W 2014 roku aukcje młodej sztuki zorganizowało w Polsce pięć domów aukcyjnych. Spośród nich liderem analizowanego segmentu rynku jest DESA Unicum. W minionym roku przeprowadzono tamże 10 licytacji, z których wartość sprzedanych po „cenie młotkowej” obiektów wyniosła łącznie 1,89 mln złotych, co stanowi aż 49% udziałów w rynku. Natomiast najwięcej, bo 12 aukcji młodej sztuki przeprowadził Sopotcki Dom Aukcyjny (SDA). Łączna wartość sprzedanych w SDA prac wyniosła 1,20 mln złotych (31% udziałów w rynku). Pozostałe noty należą kolejno do domów aukcyjnych Polswiss Art (9%), Rynek Sztuki (8%) i Stalowa (3%) .

Pierwsze i drugie miejsce w zestawieniu artystów o największej liczbie obrotów należą do twórców, którzy jako jedyni przekroczyli pułap 100 tys. złotych. Wojciech Brewka (ur. 1980) i Sonia Ruciak (ur. 1987) zarobili odpowiednio po 131.000 i 108.600 złotych. Finansowy rezultat Brewki stanowi swoisty fenomen. Artysta-samouk porzucił w 2013 roku zawód prawnika, by w ciągu kilkunastu miesięcy znaleźć się na topie listy autorów z najwyższą wartością obrotów. Utrzymane w neonowej kolorystyce, z charakterystycznymi zaciekami obrazy prezentują głównie tematy animalistyczne. Drugą lokatę w zestawieniu zajęła Sonia Ruciak, absolwentka wydziału malarstwa wrocławskiej ASP. Motywy tajemniczych klatek schodowych oraz zapętlonych, niekończących się przejść stały się jej znakiem rozpoznawczym. Na trzecim miejscu uplasował się Adam Bakalarz (ur. 1989) – 14

sprzedanych prac i 92.700 zł obrotu. Jego twórczość wyróżnia syntetyczny sposób przedstawienia ludzkiego ciała. Artysta ujmuje sylwetkę w geometrycznie skomplikowanych układach, przywołujących na myśl rzeźby z nurtu abstrakcji organicznej.

Zestawienie odzwierciedla ponadto strukturę popytu. Nie jest więc zaskoczeniem, że listę tworzą przede wszystkim malarze. Z jednym wyjątkiem – na 22 miejscu z obrotem w wysokości 19.700 zł uplasował się rzeźbiarz, Zbigniew Blajerski (ur. 1983). Artysta tworzy głównie w ceramice i drewnie, z których wykonuje charakterystyczne rzeźby figuralne: torsy, główki oraz siedzące sylwetki kobiet. Jego prace wystawia SDA, w którym, w 2014 roku, wylicytowano 8 prac rzeźbiarza, przy czym za pojedynczy obiekt trzeba było średnio zapłacić 2.463 zł. Z uwagi na przyjęte kryterium wieku w zestawieniu nie figuruje dobrze prosperujący rzeźbiarz młodego pokolenia, Mariusz Dydo (ur. 1979). Warto jednak odnotować, że artysta w 2014 roku sprzedał 21 obiektów i wypracował obrót w wysokości 29.500 zł., co dałoby mu 14 miejsce w tabeli.

Niniejszemu opracowaniu towarzyszą dwie tabele. Tabela I jest zestawieniem wyników aukcyjnych pięćdziesięciu artystów urodzonych najdalej w 1980 roku, uszeregowanych od największych obrotów poczynając. W kolejnej kolumnie znajduje się liczba sprzedanych dzieł. Wartość ta ma duże znaczenie. Świadczy nie tylko o kreatywności i pracowitości autora, ale także o tym, ile jego dzieł znalazło nabywców. Należy pamiętać, że nie wszystkie obrazy na aukcjach są sprzedawane, bowiem w przypadku tego segmentu rynku efektywność sprzedaży jest na poziomie ok. 80%. Liczba prac w istotny sposób kształtuje wiarygodność średniej kwoty transakcji. Oczywiście jest, że im mniej dzieł zmienia właściciela, tym wartość ta jest obciążona większym błędem statystycznym.

Dlatego potencjalni inwestorzy powinni ostrożnie podchodzić do danych, wykazujących wysoką wartość średniej sprzedaży, wynikającą zaledwie z dwóch, trzech lub nawet kilku transakcji. Dlatego dalsza analiza tego segmentu rynku ogranicza się do pierwszej dziesiątki, gdyż każdy z rankingowanych artystów sprzedał co najmniej kilkanaście prac. W ostatniej kolumnie prezentowana jest najwyższa wartość sprzedanego na aukcji publicznej dzieła. Abstrahując od ewentualnych emocji towarzyszących licytacji ta kwota daje pojęcie o potencjale drzemącym w twórczości artysty i pole popisu do dywagacji, czy ewentualny wysoki wynik, odbiegający od średniej jest kwestią przypadku, czy może zapowiedzą rozbłysku nowej gwiazdy na firmamencie rynku sztuki.

W celu rozwinięcia tych rozważań publikujemy Tabelę II. Ta z kolei jest listą najdrożej sprzedanych dzieł przez młodych artystów w 2014 roku. Większość najwyższych notowań należy do czołówki listy rankingowej z Tabeli I. Znaczący rynek powiedzą, że wynik na

poziomie kilkunastu tysięcy złotych w przypadku sztuki współczesnej nie jest niczym zwalającym z nóg. Oczywiście tak, chociaż jest to wartość dwukrotnie, a czasami więcej przewyższająca średnią cenę sprzedanego na aukcjach w Polsce obrazu. I dlatego inspirujący powinien być wykres, na którym prezentujemy dynamikę wzrostu wartości sprzedaży aukcyjnej dzieł artystów z pierwszej dziesiątki jako funkcje czasu. Pierwsze dane pochodzą z roku 2011 i w większości przypadków demonstrują, że każdy z twórców, rok do roku, notuje coraz wyższą sprzedaż. W przyszłości, na zmianę trendu może wpłynąć wiele czynników, gdyż rynek sztuki jest bardzo chimeryczny, chociażby podatny na chwilowe mody. Mimo tego historia pokazuje, że także i tu kreatywność i pracowitość są wysoko promowane, zatem należy spodziewać się, że obserwujemy nie gwiazdy jednego czy dwóch sezonów, ale raczej narodziny nowych klasyków polskiej sztuki współczesnej.

Emilia Rzeźnicka i Wojciech Niewiarowski

Tabela I**Ranking artystów plastyków młodego pokolenia (obejmuje urodzonych najdalej w 1980 roku)**

Lp.	Artysta	Wartość obrotu (PLN)	Liczba sprzedanych prac	Wartość najwyższej transakcji (cena młotkowa w PLN)
1.	Wojciech Brewka(ur.1980)	131000	27	11000
2.	Sonia Ruciak(ur.1987)	108600	18	14500
3.	Adam Bakalarz(ur.1989)	92700	14	11500
4.	Paulina Zalewska(ur.1981)	78700	38	5500
5.	Tomasz Poznysz(ur.1988)	61000	10	15000
6.	Anna Zalewska(ur.1985)	57450	27	8000
7.	Grzegorz Klimek(ur.1987)	51250	27	3800
8.	Katarzyna Gołębiowska(ur.1982)	49450	15	7000
9.	Bartłomiej Koter(ur.1984)	42250	23	5500
10.	Klaudia Świątczak-Pjanka(ur.1988)	34300	20	4000
11.	Juliusz Kosin(ur.1989)	33300	15	5000
12.	Bartosz Michał Hoppe-Sadowski(ur.1985)	32000	20	3700
13.	Dominik Woźniak(ur.1983)	31700	19	3400
14.	Edyta Hul(ur.1986)	28850	20	4000
15.	Gossia Zielaskowska(ur.1985)	28600	7	5800
16.	Maciej Zabawa(ur.1981)	26200	24	2800
17.	Katarzyna Orońska/Orno(ur.1984)	24000	22	2800
18.	Janusz Orzechowski(ur.1982)	23100	22	2200
19.	Natalia Sroka(ur.1982)	20700	19	2500
20.	Zofia Błażko(ur.1986)	20500	2	12000
21.	Monika Wyłoga(ur.1986)	20450	15	5000
22.	Daniel "Chazme718" Kaliński(ur.1980)	19800	4	8500
23.	Zbigniew Blajerski(ur.1983)	19700	8	3800
24.	Mirella Stern	19400	9	4300
25.	Tomasz Tajak(ur.1988)	19200	18	2400
26.	Mateusz Rybka(ur.1986)	19150	19	2400
27.	Tomasz Wojtysek(ur.1983)	18300	16	3000
28.	Łukasz Biliński (ur.1987)	18050	11	4000
29.	Łukasz Ratajczyk(ur.1989)	17800	10	3000
30.	Karolina Matyjaszkowicz(ur.1980)	17550	15	2200
31.	Paulina Penc(ur.1980)	17500	15	3000
32.	Magdalena Laskowska(ur.1985)	17050	11	3400
33.	Viola Głowacka(ur.1985)	16600	10	2800
34.	Denys Molerio Pena(ur.1988)	16500	6	5000
35.	Wojciech Piekarski(ur.1980)	16500	16	2500
36.	Artme Grupa(powst.2012)	15950	14	4500
37.	Olga Pelipas(ur.1988)	15900	8	4500
38.	Andrzej Fydrych(ur.1983)	15900	11	2500
39.	Karol Drzewiecki(ur.1987)	15700	17	1600
40.	Piotr Szczur(ur.1987)	15650	9	3200
41.	Joanna Półkośnik(ur.1981)	15450	19	2400
42.	Justyna Jędrzejowska(ur.1986)	15400	3	13000
43.	Bartosz Czarnecki(ur.1988)	15400	12	2000
44.	Bartosz Stępiński(ur.1992)	15200	5	4800
45.	Justyna Strąk(ur.1987)	14850	11	2700
46.	Marta Julia Piórko(ur.1981)	14650	16	1700
47.	Marek Pękacz(ur.1985)	14200	6	3800
48.	Wojciech Kaleta(ur.1981)	14150	22	1300
49.	Anna Kushch(ur.1988)	13900	14	2400
50.	Magdalena Połacik(ur.1980)	13800	9	3000

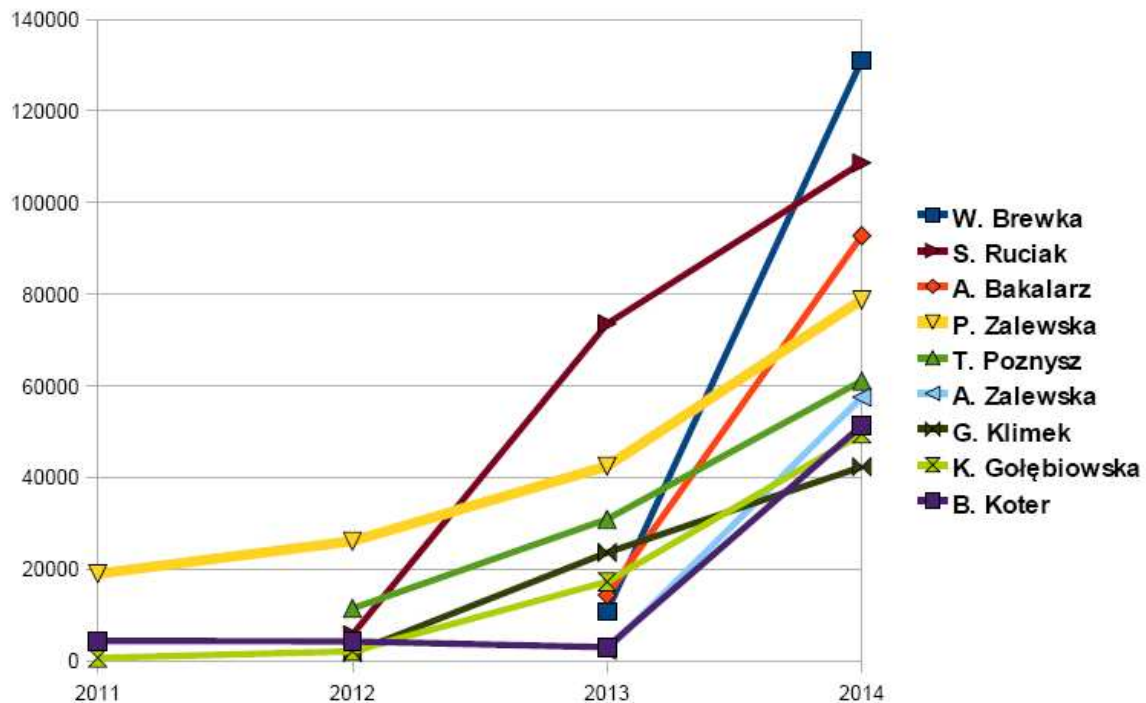
Tabela II

Najdroższe dzieła artystów plastyków młodego pokolenia (obejmuje urodzonych najdalej w 1980 roku) sprzedane na aukcjach w Polsce

Lp.	Artysta	Tytuł pracy, technika, wymiary	Cena młotkowa (PLN)	Miejsce i data sprzedaży
1.	Tomasz Poznysz	<i>Breakfast at Yoda`s</i> , 2014 r.	15.000	DESA Unicum, 20.05.2014
2.	Sonia Ruciak	<i>Cel</i> , 2014; akryl, płótno, 140x80 cm	14.500	Sopocki DA, 16.08.2014
3.	Justyna Jędrzejowska	<i>Matka</i> , 2013 r.; olej/płótno, 160x130 cm	13.000	DESA Unicum, 28.01.2014
4.	Zofia Błażko	<i>Autoportret z Sacre Coeur</i> , 2014 ; olej, płótno, 130x130	12.000	Sopocki DA, 16.08.2014
	Adam Bakalarz	<i>Bez tytułu</i> , 2014 r.; akryl/płótno, 170x170 cm		DESA Unicum, 15.04.2014.
5.	Adam Bakalarz	<i>GA40.232 z cyklu Zawodnicy</i> ; akryl, płótno, 130x90	11.500	Sopocki DA, 16.08.2014
6.	Wojciech Brewka	<i>Z cyklu `Portrety zwierząt` Konflikt pokoleń</i> , 2014 r.; akryl, olej/płótno, 100x140 cm	11.000	DESA Unicum, 20.05.2014
	Adam Bakalarz	<i>Bez tytułu</i> , 2014 r.; akryl/płótno 120x80 cm		DESA Unicum, 11.03.2014.
7.	Adam Bakalarz	<i>Bez tytułu</i> , 2014 r.; akryl/płótno, 137x120 cm	10.000	DESA Unicum, 20.05.2014.
	Tomasz Poznysz	<i>Monsieur</i> , 2014 r.ł akrzl-ptno, 130x100 cm		DESA Unicum, 11.03.2014.
8.	Wojciech Brewka	<i>Transmigracja, Z cyklu „Portrety zwierząt”</i> , 2014r.; akryl/płótno, 160x120 cm	9.000	DESA Unicum, 14.10.2014.
	Wojciech Brewka	<i>Rogacz cały</i> , 2013 r.; akryl, olej/płótno, 130x100 cm		DESA Unicum, 28.01.2014.
	Sonia Ruciak	<i>Poszukiwanie</i> , 2014 r.; akryl, płótno, 160x80 cm		Sopocki DA, 29.11.2014.
9.	Zofia Błażko	<i>Dziewczyna z pieskiem</i> , olej, płótno, 150x100 cm	8.500	Sopocki DA, 20.03.2014.
	Wojciech Brewka	<i>Z cyklu „Portrety zwierząt”, Tukan – portret aluzyjny</i> , 2014 r.; olej, płótno, 100x140 cm		DESA Unicum, 16.08.2014.
	Daniel "Chazme718" Kaliński	<i>MEGAPOLIS: 9:18 pm</i> , 2014 r.; technika mieszana/płótno, 120x50 cm		DESA Unicum, 11.03.2014.
10.	Anna Zalewska	<i>Powrót Przegranych</i> , 2014 r.; akryl/płótno, 50x100 cm	8.000	DESA Unicum, 10.07.2014.

Wykres I

Wartość sprzedaży dzieł artystów plastyków młodego pokolenia (obejmuje urodzonych najdalej w 1980 roku) na aukcjach w Polsce w latach 2011-2014

Emilia Rzeźnicka (ur. 1989), absolwentka Uniwersytetu Łódzkiego, kulturoznawca z podwójną specjalizacją – promocja sztuki i teatrologia, znawca historii i działalności krakowskiego kabaretu Piwnica pod Baranami.

Wojciech Niewiarowski (ur.1954), prezes zarządu firmy Rynek Sztuki sp. z o.o., prezes zarządu Stowarzyszenia Antykwariuszy i Marszandów Polskich, wykładowca na studiach podyplomowych w Krakowskiej Akademii im Frycza Modrzewskiego, Uniwersytecie Łódzkim i Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego.